

Εργασίες

1. Παρατηρούμε και συγκρίνουμε τα δύο χειρόγραφα, όπου απεικονίζονται οι δύο τρόποι μουσικής γραφής, ο βυζαντινός και ο ευρωπαϊκός. Τι μας κάνει περισσότερο εντύπωση;

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ο ΤΡΙΣΑΓΙΟΣ ΥΜΝΟΣ
ΗΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Α μην Α α γι ι ο ο ος ο ο ο Θε
ο ο ο ος α α α γι ι ο ο ος ι ι ι
σχυ ρο ο ο ος Α α α γι ι ι ος α θα α να α
α τος ε λε ε ε η σο ο ο ον η μα ας

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Κυ ρι ε Ε λε ε ε η σον Κυ ρι ε Ε λε ε η σον
Κυ ρι ε Ε λε ε η σον
Κυ ρι ε Ε λε ε η σον Κυ ρι ε Ε λε ε ε η η σον
Κυ ρι ε Ε λε ε ε ε ε η η σον

...και οι νότες της.

Νη, Πα, Βου, Γα, Δη, Κε, Ζω

...και οι νότες της.

Ντο, Ρε, Μι, Φα, Σολ, Λα, Σι, Ντο

2. Προμηθευόμαστε μια κασέτα ή ένα cd με βυζαντινούς ύμνους του Ρωμανού και ακούμε τους ύμνους των παραθεμάτων.

3. Ζητούμε από τον ψάλτη του ενοριακού μας ναού, να μας ψάλλει το τροπάριο: «Η Παρθένος σήμεραν...», δείχνοντάς μας παράλληλα στο μουσικό του βιβλίο, τα «σημάδια» της βυζαντινής μουσικής γραφής που τον οδηγούν, ώστε να το αποδώσει σωστά.

4. Οι θρησκευτικοί ύμνοι είναι ένας τρόπος έκφρασης της λατρείας και της αγάπης του ανθρώπου προς τον Θεό. Με ποιους άλλους τρόπους φανερώνουμε τα αισθήματα και την πίστη μας στο πρόσωπο του Θεού;

Παραθέματα

ΥΜΝΟΙ ΤΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΩΔΟΥ

Στη Γέννηση του Χριστού Προοίμιο

Η Παρθένος σήμεραν τον υπερούσιον τίκτει, και η γη το σπήλαιον τω απροσίτω προσάγει. Άγγελοι μετά ποιμένων δοξολογούσι, μάγοι δε μετά αστέρος οδοιπορούσι, δι' ημάς γαρ εγεννήθη παιδίον νέον, ο προ αιώνων Θεός.

Η Παναγία σήμερα φέρνει στον κόσμο ως άνθρωπο τον Άκτιστο Θεό, και η γη προσφέρει το Σπήλαιο σ' Αυτόν που δεν πλησιάζεται. Άγγελοι μαζί με βοσκούς δοξολογούν και μάγοι έρχονται στον δρόμο με τ' αστέρι, αφού για χάρη μας γεννήθηκε Νέο Παιδί, ο Θεός που από πάντοτε υπήρχε.

Στα Αγια Θεοφάνια Προοίμιο

Επεφάνης σήμεραν τη οικουμένη, και το φως σου, Κύριε, εσημειώθη εφ' ημάς, εν επιγνώσι υμνούντας σε· Ήλθες, εφάνης, το φως το απρόσιτον.

Μετάφραση

Φανερώθηκες σήμερα στην οικουμένη και το φως Σου, Κύριε, μας σημάδεψε, όσους Σε υμνούμε γιατί καταλάβαμε την παρουσία Σου. Ήλθες και φάνηκες, Εσύ, το Φως το απρόσιτο.

Στη Σταύρωση Προοίμιο

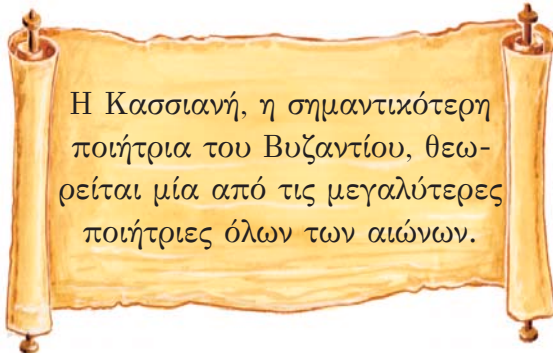
Τον δι' ημάς σταυρωθέντα, δεύτε πάντες υμνήσωμεν· αυτόν γαρ κατείδε Μαρία επί του ξύλου και έλεγεν: Ει και σταυρόν υπομένεις, συ υπάρχουν ο Υιός και Θεός μου.

Μετάφραση

Εκείνον που σταυρώθηκε για μας, ελάτε όλοι να υμνήσουμε. Αυτόν, λοιπόν, αντίκρισε πάνω στον Σταυρό η Μαρία και έλεγε: Αν και υποφέρεις στο Σταυρό, για μένα είσαι ο Υιός και Θεός μου.

4.11 Κασσιανή, η μοναδική βυζαντινή υμνογράφος

- Α. Τη Μεγάλη Τρίτη το βράδυ όλοι περιμένουν το περίφημο τροπάριο της Κασσιανής.
- Β. Η Κασσιανή δεν είχε μόνο αρχοντική καταγωγή και μεγάλη ομορφιά αλλά και πλούσιες γνώσεις σε πολλές επιστήμες.
- Γ. Η Κασσιανή χάνει τον θρόνο της βασιλίσσας, αλλά κερδίζει την Ουράνια Βασιλεία.

Η Αγία Κασσιανή προτίμησε να χάσει τη δόξα και τα μεγαλεία μιας αυτοκρατορικής ζωής και να ζήσει υπηρετώντας τον Χριστό (τοιχογραφία Καθολικού Ι. Μ. Αγ. Στεφάνου Μετεώρων).

Τη Μεγάλη Τρίτη ψάλλουμε το τροπάριο της Κασσιανής

Όλη τη Μεγάλη Εβδομάδα, οι χριστιανοί πηγαίνουν στις Εκκλησίες, για να παρακολουθήσουν την **Ακολουθία του Νυμφίου**. Τη Μεγάλη Τρίτη το βράδυ, όμως, έχουν ένα πρόσθετο λόγο να μη λείπουν. Θα ακούσουν να ψάλλεται το περίφημο τροπάριο της Κασσιανής: «Κύριε, η εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσούσα γυνή...». Οι ψάλτες συναγωνίζονται ποιος θα το ψάλλει μελωδικότερα, ενώ οι πιστοί παρακολουθούν με κατάνυξη. Ποια είναι όμως αυτή η μεγάλη ποιήτρια, που εμπνεύστηκε αυτό το υπέροχο ποίημα;

Η καταγωγή της Κασσιανής

Το πραγματικό όνομα της Αγίας ήταν Εικασία ή Κασσία. Η Κασσιανή έζησε τον 9^ο αιώνα στην Κωνσταντινούπολη και καταγόταν από ευκατάστατη οικογένεια. Σπούδασε, στο περίφημο Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης, Θεολογία, Φιλοσοφία και Φιλολογία. Έτσι, κατάφερε να αξιοποιήσει περισσότερο το πλούσιο ποιητικό της ταλέντο.

Ο αυτοκράτορας Θεόφιλος αναζητά σύζυγο – Η Κασσιανή είναι υποψήφια

Την εποχή εκείνη, αυτοκράτορας του Βυζαντίου ήταν ο Θεόφιλος. Και, όπως συνηθιζόταν τότε, ο αυτοκράτορας κάλεσε δώδεκα από τις ωραιότερες και επιφανέστερες αρχοντοπούλες της Αυτοκρατορίας, για να διαλέξει μία απ' αυτές για σύζυγο. Ανάμεσά τους ήταν και η εικοσάχρονη Κασσιανή. Στα ανάκτορα, όπου συγκεντρώθηκαν οι υποψήφιας, έγινε μεγαλόπρεπη γιορτή. Σύμφωνα με τις αρχές του παλατιού, ο αυτοκράτορας θα μιλούσε με καθεμία ξεχωριστά και σ' αυτήν που θα διάλεγε τελικά, θα έδινε ένα χρυσό μήλο.

Ο διάλογος του αυτοκράτορα με την Κασσιανή

Έτσι και έγινε. Ο αυτοκράτορας είδε τις δέκα πρώτες υποψήφιας και απέμεναν μόνο δύο. Η Θεοδώρα και η Κασσιανή. Πλησιάζοντας την Κασσιανή, θαμπώθηκε από την

ομορφιά της. Για να δει, όμως, αν και η προσωπικότητά της ήταν ανάλογη με την εξωτερική της εμφάνιση, τη ρώτησε, εάν πιστεύει ότι όλα τα κακά, που ταλαιπωρούν τους ανθρώπους, προέρχονται από τη γυναίκα. Εννοούσε φυσικά την Εύα, που με την παρακοή της παρέσυρε τον Αδάμ κι έτσι έχασε ο άνθρωπος τον Παράδεισο.

Η Κασσιανή, όμως, που αγαπούσε το Θεό και την αλήθεια πιο πολύ από τον θρόνο που της πρόσφερε ο Θεόφιλος, απάντησε με θάρρος στον αυτοκράτορα: «Ναι, αλλά και από τη γυναίκα πηγάζουν όλα τα καλά», εννοώντας την Παναγία που γέννησε τον σωτήρα μας, τον Χριστό. Όταν ο αυτοκράτορας άκουσε αυτή τη θαρραλέα αλλά και σωστή απάντηση, θύμωσε. Αν και αναγνώρισε μέσα του την ανωτερότητα της Κασσιανής, έδωσε το χρυσό μήλο στη Θεοδώρα, η οποία τελικά έγινε αυτοκράτειρα.

Η Κασσιανή δεν πικράθηκε που έχασε τον επίγειο θρόνο. Αντίθετα χάρηκε, γιατί, ελεύθερη πλέον, θα ικανοποιούσε τον μεγάλο πόθο της, να υπηρετήσει τον αγαπημένο της Χριστό. Έχτισε ένα μοναστήρι, έγινε μοναχή κι έζησε εκεί την υπόλοιπη ζωή της, γράφοντας τους υπέροχους ύμνους της.

Το ποιητικό έργο της Κασσιανής

Στο μοναστήρι της, η μοναχή πλέον Κασσιανή, έγραψε πολλούς ύμνους, που ψάλλονται μέχρι και σήμερα στις Εκκλησίες. Στα ποιήματά της αυτά χρησιμοποιεί δυνατές εικόνες και παρομοιώσεις, παραλληλισμούς και αντιθέσεις. Θεωρείται μία από τις μεγαλύτερες ποιήτριες όλων των αιώνων και είναι η σημαντικότερη ποιήτρια του Βυζαντίου. Μερικοί από τους πιο γνωστούς ύμνους της είναι:

α) Το **Δοξαστικό** των Χριστουγέννων, όπου περιγράφεται το πώς η γέννηση του Χριστού έφερε την ενότητα μεταξύ των ανθρώπων που πίστεψαν σ' αυτόν και γι' αυτό τον λόγο τον δοξάζει.

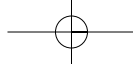
β) Το **Ιδιόμelo** της Μεγάλης Τετάρτης, που ψάλλεται τη Μ. Τρίτη το απόγευμα, το γνωστό «τροπάριο της Κασσιανής», όπου η Αγία ζητά από το Θεό να τη συγχωρήσει για όσες αμαρτίες έχει κάνει στη ζωή της.

γ) Ορισμένα τροπάρια από τον **Κανόνα** του Μεγάλου Σαββάτου, που τον ακούμε κάθε Πάσχα, λίγο πριν πάρουμε το Άγιο Φως και τα οποία προαναγγέλλουν την Ανάσταση του Χριστού.

Εργασίες

1. Πώς κρίνετε την απάντηση της Κασσιανής στον Αυτοκράτορα, για την αξία της γυναίκας;

2. Πριν έρθει ο Χριστός στον κόσμο, η θέση της γυναίκας ήταν κατώτερη από αυτή του άνδρα. Μέσα από ποιο πρόσωπο πιστεύει η Εκκλησία μας, ότι η γυναίκα πήρε τη θέση που της άξιζε πραγματικά στην ιστορία και στη ζωή και για ποιο λόγο;

3. Συμπληρώνουμε τα κενά με την ιστορία της Κασσιανής.

Τη Μεγάλη ψάλλεται το περίφημο τροπάριο της Κασσιανής: «Κύριε». Το πραγματικό όνομα της Κασσιανής ήταν ή Στο Πανεπιστήμιο σπούδασε,, Ο Θεόφιλος κάλεσε δώδεκα αρχοντοπούλες για να και σ' αυτήν που θα διάλεγε τελικά θα Από όλες, απέμεναν μόνο δύο: η και η Ο αυτοκράτορας είπε στην Κασσιανή ότι Η Κασσιανή απάντησε ότι «από τη γυναίκα». Η Κασσιανή έτσι έχασε τον θρόνο κι έγι-νε Από τους πιο γνωστούς ύμνους της είναι: Το των, το της, και ορισμένα από τον Κ..... του

Παραθέματα

★ Κύριε, η εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσούσα γυνή,
την σην αισθομένη θεότητα, μυροφόρου αναλαβούσα τάξιν,
οδυρομένη μύρα σοι προ του ενταφιασμού κομίζει...

Δέξαι μου τας πηγάς των δακρύων,
ο νεφέλαις διεξάγων της θαλάσσης το ύδωρ...
Καταφιλήσω τους αχράντους σου πόδας...
Ων εν τω Παραδείσω Εύα, το δειλινόν,
κρότον τοις ωσίν ηχηθείσα, τω φόβω εκρύβη...

Μετάφραση

Κύριε, η γυναίκα που σ' αμέτρητες έχει πέσει αμαρτίες,
τώρα που η θεότητά σου μίλησε στην καρδιά της, γίνεται σαν τις μυροφόρες
και με σπαραγμό σου φέρνει μύρα πριν από τον ενταφιασμό σου...

Δέξου τα ποτάμια των δακρύων μου,
εσύ που τα νερά των θαλασσών μεταβάλλεις σε νέφη...
Άσε με να καταφιλήσω αυτά τα αμόλυντα πόδια... που μόλις άκουσε τον ήχο των
βημάτων τους η Εύα κάποιο δειλινό στον Παράδεισο,
κατατρομαγμένη κρύφτηκε...

(Κασσιανής, Ιδιόμελο της Μ. Τετάρτης)

★ Όταν ο Αύγουστος έγινε ο μόνος κυρίαρχος πάνω στη γη, τότε έπαψαν να υπάρχουν πολλές εξουσίες. Αλλά και Συ, όταν έγινες άνθρωπος και γεννήθηκες από την αγνή Παναγία, καταργήθηκαν οι πολλοί θεοί των ειδώλων. Οι πόλεις βρέθηκαν κάτω από βασιλεία που ανήκει σ' αυτό τον κόσμο, τα έθνη όμως πίστεψαν στην εξουσία ενός Θεού. Οι λαοί μετρήθηκαν με διαταγή του Καίσαρα. Οι πιστοί πήραν τη σφραγίδα της Θεότητάς σου, εφόσον έγινες άνθρωπος, Εσύ ο Θεός μας.

(Κασσιανής, Δοξαστικό των Χριστουγέννων)

